

KARADENİZ BÖLGESİ'NDEKİ ÜNİVERSİTELERİN İNCELENMESİ

Investigation Of Universities In The Black Sea Region

Dr. Zühal DİLER

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0028-3085>

Saygın DİLER

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, İstatistik Bölümü, Vani/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9056-412X>

ÖZET

Üniversiteler yükseköğretim faaliyetlerinin yapıldığı eğitim basamağının en üst halkasında yer almaktadır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanında üniversiteler buldukları yerleşim yerlerinin ve bölgesinin kalkınmasında, ekonominin canlanmasında, sosyal ve kültürel faaliyetlerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde 20'si devlet ve 1'i vakıf olmak üzere toplam 21 üniversite bulunmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde "her il de bir üniversite" bulunmaktadır. Bununla birlikte Samsun'da 2 ve Trabzon'da 3 üniversite bulunmaktadır. Bölgede yer alan 21 üniversitenin %76'sı 2006 yılından sonra kurulmuştur. Bu çalışmada Karadeniz Bölgesinde yer alan üniversiteler ve bu üniversitelerin buldukları şehirler ile ilgili çalışmaların literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra Karadeniz Bölgesi özelinde üniversitelerin illere göre dağılımı ve kuruluş tarihleri, akademisyen dağılımı, genel öğrenci dağılımı ve yabancı uyruklu öğrencilerin dağılımı ortaya konulmuştur. Ayrıca Yükseköğretim Kurulu tarafından Yükseköğretimde İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması projesi kapsamında 2006 yılından sonra kurulan üniversitelere yönelik "Bölgesel Kalkınma Odaklı" üniversitelerin Karadeniz Bölgesi'ndeki durumu incelenmiştir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanları kullanılarak istatistiklerden yararlanılmıştır. Haritalandırma aşamasında ise ArcGIS programı ve Microsoft Excel kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversiteler, Karadeniz Bölgesi, Yükseköğretimde İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması

ABSTRACT

Universities are located at the top of the educational level, where higher education activities are carried out. In addition to education and training activities, universities play an important role in the development of their settlements and regions, the revival of the economy, and the development of social and cultural activities. There are a total of 21 universities in the Black Sea Region, 20 of which are state and 1 are foundation. There is a university in each province in the Black Sea Region. However, there are 2 universities in Samsun and 3 universities in Trabzon. 76% of the 21 universities in the region were established after 2006. In this study, the distribution of universities according to the provinces and their establishment dates, the distribution of academicians, the general distribution of students and the distribution of foreign students in the Black Sea Region were revealed. In addition, the situation of the "Regional Development Oriented" universities in the Black Sea Region for the universities established after 2006 within the scope of the Specialization and Mission Differentiation in Higher Education project by the Council of Higher Education was examined. When the universities selected within the scope of the relevant project are examined, the Black Sea Region has an important role, 6 of the 15 universities in the list are located in the Black Sea Region. A literature review on the subject has been made, and statistics have been used by using the databases of the Council of Higher Education and the Turkish Statistical Institute. In the mapping phase, ArcGIS program and Microsoft Excel were used.

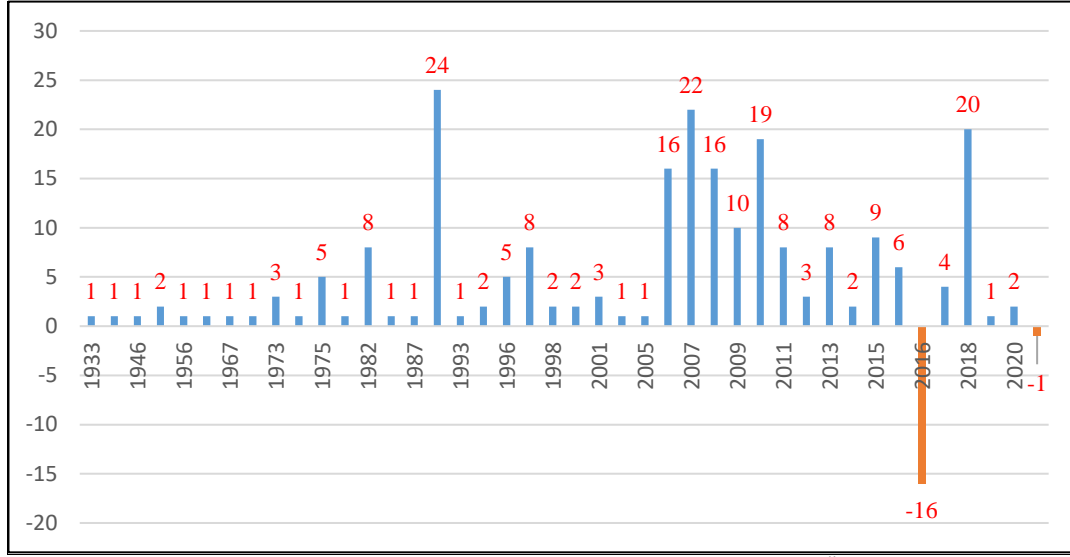
Key Words: Universities, Black Sea Region, Specialization in Higher Education and Mission Differentiation

1. GİRİŞ

Türkiye'de yükseköğretim cumhuriyet döneminin ilk yıllarında önemli gelişme göstermemiş ancak ilerleyen yıllarda üniversite sayısında belirgin bir gelişme yaşanmıştır. 1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nin kurulması ile başlayan üniversiteleşme süreci günümüze kadar artarak devam etmiştir ve 2020 yılında toplam 208 üniversite bulunmaktadır. Bazı yılların yükseköğretimin sayısal gelişimi açısından ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu yıllar; 1982, 1992, 1996-1997, 2006-2008, 2018 olarak sıralanabilir.

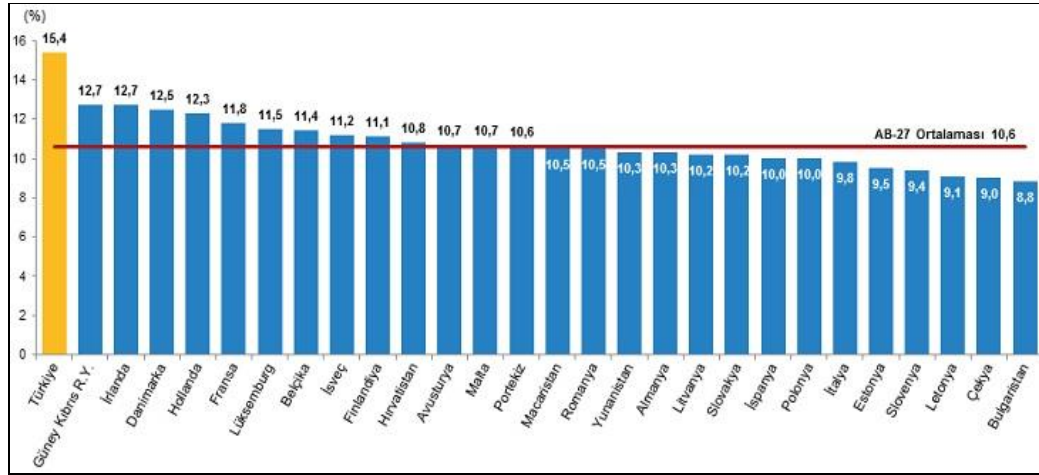
1982 yılında 8 üniversite kurulmuş ve bulunduğu dönem itibarı ile üniversite sayısında ciddi anlamda artış olmuştur. 1992 yılında ise toplam 24 (1'i vakıf) üniversite kurularak üniversiteler Anadolu'ya yayılmaya başlamıştır. 1992 yılı bölgesel farklılıkların giderilmesi amacı ile üniversitelerin açılmasında önemli bir

dönemdir. 1996-1997 yılları ise vakıf üniversiteleri açısından önemlidir, bu dönemde 13 tane vakıf üniversitesi açılmıştır. 2006-2008 yılları arasında ülkemizde az gelişmiş illere üniversite kurulması ile birlikte bu tarihten sonra üniversitesi bulunmayan il kalmamıştır, bu tarihler arasında 41 devlet üniversitesi kurulmuştur. 2018 yılında ise cumhuriyet döneminde ilk kurulan üniversiteler belli bir doygunluğa ulaştığı için ikiye bölünerek buldukları illerde üniversite sayılarını arttırmıştır (Grafik 1).

Grafik 1: 1933-2020 Yılları Arasında Yıllara Göre Kurulan, Kapanan Üniversite Sayıları
Kaynak: YÖK, 2021.

Ülkemizde ki genç nüfus oranı Avrupa Birliği'ne üye ülkelere kıyasla (Grafik 2) birinci sıradadır (TÜİK, 2020). Bu kadar fazla genç nüfusa yükseköğretim eğitimi vermek yeni üniversitelerin açılmasındaki temel motivasyon kaynaklarından birisidir. Ayrıca yazılı olmayan “her ile bir üniversite” sloganı ile birlikte az gelişmiş illere üniversitelerin açılması yerel ekonomiyi kalkındırmak ve bölgelere arasındaki eşitsizlikleri gidermek amaçlarına hizmet etmektedir (Sargın, 2007).

Grafik 2: Genç Nüfus Oranının Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ile Karşılaştırması, 2020
Kaynak: TÜİK, 2020.

Üniversitelerin artmasıyla birlikte ülkemizin sosyo ekonomik yapısında değişimler ve gelişmeler yaşanmaktadır. Üniversiteler kuruldukları şehirlerde yerel ekonomik faaliyetlerin hareketlenmesine sebep olmakta, ticari hayatı canlandırmakta ve şehirleşme süreçlerine katkılar sunmaktadır (Sargın, 2007). Ayrıca bünyelerinde istihdam ettikleri akademik ve idari personel ile buldukları şehirlerde istihdama katkıda bulunmaktadır (Gültekin ve ark., 2008). Sanayi ile iş birliği içerisinde firmaların problemlerine çözümler bulmaktadır (Çalışkan, 2010). Bunun yanında kültürel zenginliğin oluşmasında, geleneksel kalıpların esnetilmesinde üniversitelerin katkısı bulunmaktadır (Gürsoy, 2018). Kampüs içerisinde yapılan çevre düzenlemeleri, peyzaj çalışmaları ve mimari yapıları ile şehrin modern görünüm kazanmasında etkili olmaktadır. Ayrıca üniversiteler; sağlık, şehir içi ve şehirler arası ulaşım ve mekânsal gelişim gibi alanlarda da şehirlerin gelişimine katkı sunmaktadır. (Diler, 2021).

Üniversite sayısının artmasına karşılık eleştirel bakış açıları da mevcuttur. Parlak ve Kaynar (2005)'a göre; üniversitelerin kapasitelerini ve imkanlarını arttırmak, alt yapılarını güçlendirmek, teknik donanım ve insan gücü planlaması ile fizibilite çalışmalarına yaparak yükseköğretimde kalite vurgusu yapılmaktadır. Çokgezen ve Altun (2018)'a göre; “her ile bir üniversite” açma politikası tartışmaya açık bir konudur ve bu politikanın sorgulanması gerekmektedir. Yalçıntaş ve Akkaya (2019)'a göre; bu politika yükseköğretim sisteminde kalıcı bir nitelikte iyileşmeye yol açmadan akademik enflasyona neden olmakta ve genç işsizlik kavramının temelinde bu politikanın yattığını savunmaktadır.

Gerçekleştirmiş olduğumuz çalışmamızda Karadeniz Bölgesi'ndeki üniversitelerin kurulmaya başladığı tarih itibari ile yıllara ve illere göre gelişim süreçleri incelenmiştir. Ayrıca öğretim elemanı sayılarının ve öğrencilerin bölgedeki illere ve üniversitelere göre dağılımı incelenmiştir.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Karadeniz Bölgesi'ndeki üniversitelerin illere göre dağılımının incelendiği bu çalışmada, üniversitelerin kuruluş yıllarına göre incelenmesi, öğretim elemanı sayılarının, öğrenci sayılarının ve yabancı uyruklu öğrenci sayılarının üniversitelere ve illere göre dağılımı irdelenmiştir. Ayrıca Yükseköğretim Kurulu tarafından *Yükseköğretimde İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması* projesi kapsamında belirlenen “Bölgesel Kalkınma Odaklı” üniversitelerin Karadeniz Bölgesi'ndeki durumu incelenmiştir.

Kurulan üniversiteler ile birlikte, şehirlerin nüfuslarının artması, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda canlanması, şehrin gelişip zenginleşmesi ve bölgeler arasındaki farkların bu vesile ile kapanmaya başlaması gibi gelişmeler çalışma konumuzun belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu yönü ile yapılan çalışmanın literatüre katkıda bulunması beklenmektedir.

Üniversiteler sayesinde bazı şehirlerin çekim merkezi haline gelmesi nüfusun ülke genelinde bir nebze de olsa dengeli dağılımına, o bölgelerdeki yatırımların ve kaynak teminlerinin artmasına ve bunların sonucunda da bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azalmasına neden olmaktadır. Bu anlamda her şehirde üniversite bulunması önemlidir.

Çalışmamızda ayrıca bölgelere göre üniversite dağılımının yanı sıra öğretim elemanı ve öğrencilerin de dağılımları incelenmiştir. Bu dağılımların incelenmesi ve çalışmanın gerçekleştirilmesinde Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) resmi rakamları kullanılmıştır. Elde edilen verilerden oluşturulan dağılım haritaları ArcGIS programı ile hazırlanmıştır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Üniversitelerin şehir ile ilişkisi, şehre katkıları, öğrenci harcamalarının şehir ekonomisine katkıları ve halkın üniversite algısı gibi akademik çalışmalar yaygınlıkla yapılmaktadır. Karadeniz Bölgesi'ndeki üniversitelerin gelişim süreci ve dağılımlarının incelendiği çalışmada, bu bölgedeki iller özelinde yapılan akademik çalışmalar incelenmiştir. Bölgedeki hemen hemen her il hakkında üniversite-şehir ilişkisi özelinde yapılmış akademik çalışma mevcuttur. Yapılan çalışmalar üniversitelerin şehirlere olumlu katkılar sağladığını ve özellikle ekonomik hayatın önemli bir parçası olduğunu vurgulamaktadır.

Amasya: Yayar ve ark. (2018), yaptıkları çalışmada Amasya'da üniversite öğrencilerinin harcamaları ile akademik ve idari personelin bir yıllık giderlerinin tahmini olarak Amasya ekonomisine katkısını ortaya koymuşlardır.

Artvin: Beşdallı ve Öztürk, (2017), Artvin Çoruh Üniversitesi öğrencilerinin Artvin il ekonomisine katkısını ölçmek amacı ile anket çalışması gerçekleştirmiş, yapılan çalışmanın sonucunda öğrenci harcamalarının il ekonomisine ciddi katkıları olduğunu ortaya koymuşlardır. Berberoğlu ve Ardıç, (2017) ise Artvin Çoruh Üniversitesi öğrencilerinin, çalışanlarının ve üniversitenin kendisinin Artvin şehrinde yer alan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere (KOBİ) pozitif yönde katkısı olduğunu ortaya koymuştur.

Bartın: Ünal ve ark., (2021), Bartın halkının Bartın Üniversitesi hakkındaki algısının ölçülmesi amacıyla karma araştırma yöntemi kullanmışlardır. Üniversitenin sosyo-kültürel yaşamı zenginleştirdiği, ulaşım alanında gelişime katkıda bulunduğu, halkın kişisel ve mesleki gelişiminde katkısı olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Bayburt: Korkmaz (2015), Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri özeli üzerinden üniversite öğrencilerinin il ekonomisine katkısını ölçmek amacı ile çalışma gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışmada öğrenci harcamalarının il ekonomisinin gelişimine katkısı olduğu vurgulanmıştır.

Bolu: Hülür ve ark. (2018), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Bolu halkı tarafından algısı ve itibarı ortaya konulmuştur. Anket çalışması ile veriler elde edilmiş ve elde edilen verilere göre Bolu halkının üniversite yönetimine olumlu bir bakış açısı olduğu, ancak üniversitenin logo ve marka olarak bilinirliğinin asgari düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Çorum: Akça (2018), Çorum ilinde yer alan Hitit Üniversitesi'nin şehrin ekonomisine, sosyo-kültürel yapısını katkısını incelemiştir. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi özelinde anket çalışması yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda üniversitenin il ekonomisine olumlu katkısı olduğu, sosyo-kültürel açıdan ise üniversite ile halk arasında bir kaynaşma yaşanmadığı tespit edilmiştir.

Düzce: Sungur ve ark., (2016), tarafından Düzce Üniversitesi'nde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin yaşam doyumlarına ve sosyal uyumlarına etki eden faktörler araştırılmıştır. Gelir düzeyi ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü korelasyon tespit edilmiştir. Üniversiteye uyum açısından ise cinsiyet, Türkiye'de daha önce bulunma, Türkçe biliyor olma gibi faktörlerin etkili olduğu saptanmıştır.

Giresun: Cinel ve Karadeniz (2021), Giresun Üniversitesi öğrencilerinin Giresun şehri hakkındaki algılarını ölçmek amacıyla anket çalışması gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışmada öğrencilerin cinsiyet, gelir durumu, geldikleri şehir gibi değişkenlere öncelik verilmiştir. Genel olarak öğrencilerin üniversiteye karşı olan algıları "olumlu" olarak tespit edilmiştir.

Gümüşhane: İpek ve Sekmen (2017), Gümüşhane il merkezinde yaşayan üniversite mensuplarının tüketim harcamalarını incelemiştir. Uygulanan anket çalışması sonucunda katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, araç sahipliği durumu ve demografik değişkenleri ile tüketim harcamalarının bütçe içindeki payı arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Karabük: Sağır ve İnci (2013), Karabük Üniversitesi'nin şehirde ekonomik ve sosyo- kültürel açıdan değişimlere yol açması üzerine, üniversite-kent ve üniversite toplum etkileşimlerini incelemiştir.

Kastamonu: Gümüş ve Ekiz (2017), Kastamonu Üniversitesi öğrencilerinin gıda, giyim, konaklama, sosyal ve kültürel alanlarda yaptıkları harcamaların belirlenmesi ve bu harcamaların Kastamonu ekonomisine katkılarını ortaya koymuştur. Gümüş ve Onurlubaş (2019) yabancı uyruklu öğrenci harcaması özelinde Kastamonu il ekonomisine katkısını incelemiştir. Kalkan ve ark. (2019), Kastamonu Üniversitesi'nin Kastamonu şehrindeki ekonomik rolünü ortaya koymuşlardır.

Ordu: Kablay ve Çakmak (2021), Ordu Üniversitesi öğrencilerinin yapmış oldukları harcamalar ile kent ekonomisine katkılarının belirlenmeye çalışıldığı bir çalışmadır. Öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen anket çalışması ile ailelerin gelir durumu, öğrencinin burs alıp almadığı ve bir işte çalışma durumu gibi gelir-harcama ilişkileri belirlenmiştir.

Rize: Saklı (2019), Üniversitenin konumunun belirlenmesinde nelere dikkat edilmelidir, iyi bir yerleşke hangi özelliklere sahip olmalıdır gibi sorularının temel alındığı bir çalışma yapmış ve yerleşke-şehir ilişkisi irdelenmiştir. Yine Saklı (2017), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi öğrencileri ve akademisyenleri ile Rize halkının karşılıklı algı ve beklentileri isimli çalışmasında, şehrin öğrencilere karşı olan algısı ve öğrencilerin şehir üzerinde sahip oldukları algılar üzerinde durmuştur.

Sinop: Ayaz ve Bakar (2020), yapmış oldukları çalışmada, üniversite öğrencileri perspektifinden Sinop ili destinasyonuna ilişkin olumlu ve olumsuz yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Anket yöntemi ile veri toplanmış ve verilerin analizi sonucunda şehir güvenliği, tarihi ve coğrafi değer, kültür, sanat ve spor etkinlikleri, sağlık, konaklama ve temizlik gibi başlıklar irdelenmiştir.

Tokat: Yayar ve Demir (2013), Gaziosmanpaşa Üniversitesi'ne bağlı olan yükseköğretim kurumlarının Tokat ili ekonomisine olan katkıları belirlenmiştir. Çalışma Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerini, personeli ve bölge işletmelerini kapsamaktadır. Acungil (2020), yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördükleri Tokat ili alakalı algılarını ortaya koymak istemiştir. Bu bağlamda Tokat kent merkezinde öğrenim gören öğrencilere anket çalışması uygulanmıştır.

Trabzon: Bayartan (2007), Kentsel gelişime etki eden özel işlevleri incelediği çalışmasında Trabzon ilinde liman ve üniversitenin şehrin gelişimine etkisi üzerinde durmuştur. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin kentin gelişimine katkıları, tarihsel süreci ve çevresel etkileri üzerinde durulmuştur.

Zonguldak: Sankır ve Gürdal (2014), Üniversite- kent ilişkisi açısından üniversitenin bulunduğu kentte fiziksel ve sosyal olarak oluşturduğu etki alanlarının ortaya çıkarılması ve üniversitenin kurumsal olarak toplumda algılanma biçimlerinin tespit edilmesi gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Yapılan çalışmada bu tespitleri Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi üzerinde gerçekleştirmişlerdir.

4. BULGULAR

4.1. Türkiye'de Üniversitelerin Genel Durumu ve Bölgesel Dağılımı

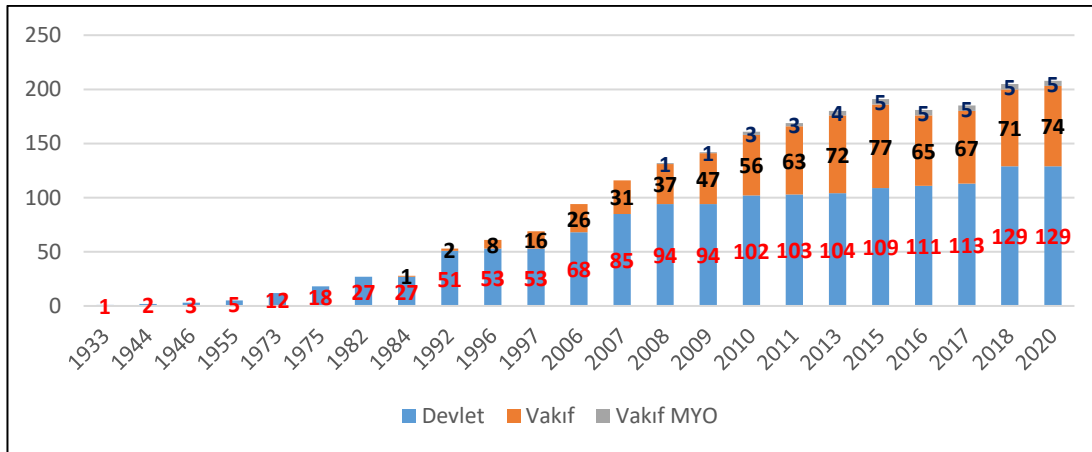
Türkiye'de 2021 yılı itibari ile 129 devlet üniversitesi, 74 vakıf üniversitesi ve 5 vakıf meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Üniversitelerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde Marmara Bölgesi'nin 76 (%37) üniversite ile birinci sırada ve İç Anadolu Bölgesi ise 45 (%22) üniversite ile ikinci sırada gelmektedir; bu iki bölge toplam üniversitelerin %59'unun kapsamaktadır. Marmara Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi'nde üniversitelerin daha çok dağılmasının sebebi İstanbul ve Ankara illerinin bu bölgelerde bulunmasıdır. İstanbul'da 65 üniversite Ankara'da ise 24 üniversite bulunmaktadır. Bu illerin gelişmişlik düzeylerinin yüksek olması ve ilk üniversitelerin bu şehirlerde kurulmuş olması temel sebepler arasındadır.

Tablo 1: Türkiye'de Türlerine Göre Üniversitelerin Bölgesel Dağılımı (2021)

Bölge	Üniversite	Öğretim Elemanı	Öğrenci
Marmara Bölgesi	76	54.966	1.233.963
İç Anadolu Bölgesi	45	42.932	800.164
Karadeniz Bölgesi	21	21.387	458.338
Akdeniz Bölgesi	19	21.030	367.605
Ege Bölgesi	18	16.036	475.962
Doğu Anadolu Bölgesi	17	14.706	284.277
Güney Doğu Anadolu B.	12	8.628	180.985
TOPLAM	208	179.685	3.801.294

Kaynak: YÖK, 2021.

Türkiye'de toplam öğretim elemanı sayısı 2021 yılı itibari ile 179.685 olarak belirlenmiştir. Bölgelere göre öğretim elemanı dağılımı incelendiğinde ise Marmara Bölgesi 54.966 (%31) ile birinci, İç Anadolu Bölgesi ise 42.932 (%24) ile ikinci sırada yer almaktadır. Sadece bu iki bölgedeki öğretim elemanları toplamın %55'ini oluşturmaktadır. En az öğretim elemanı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Söz konusu rakamlar hazırlanırken devlet, vakıf ve vakıf meslek yüksekokulu toplamı alınmıştır.

Grafik 3: 1933-2020 Yılları Arasındaki Toplam Üniversite Sayıları

Kaynak: YÖK, 2021.

2020-2021 eğitim öğretim döneminde Türkiye'de birinci öğretimde 3.241.071, ikinci öğretimde 560.223, uzaktan öğretimde 80.669, açık öğretimde ise 4.359.034 öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin bölgelere dağılımı incelenirken birinci ve ikinci öğretim öğrencileri toplamı dikkate alınarak incelenmiştir. Bunun sebebi ise öğrencilerin fiziksel olarak buldukları illerde şehir ile ekonomik, kültürel, sosyal vb. etkileşimlerinin göz önünde bulundurulmasıdır. Bu bağlamda uzaktan ve açık öğretim öğrencileri kapsama

dahil edilmemiştir. Öğrenci sayısının bölgelere göre dağılımı incelendiğinde Marmara Bölgesi'nde 1.233.963 (%32), İç Anadolu Bölgesi'nde (%21) öğrenci bulunmaktadır. Bu iki bölge toplam öğrencilerin %53'nü kapsamaktadır. En az öğrenci ise 180.985 (%5) ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır.

4.2. Karadeniz Bölgesi'nde Genel Durum

Karadeniz Bölgesi'nde 20'si devlet ve 1'i vakıf olmak üzere toplam 21 üniversite bulunmaktadır. Bölgede bulunan üniversiteler Türkiye'deki üniversitelerin %10,1'ini oluşturmaktadır. Öğretim elemanı olarak bakıldığında bölgede 21.030 öğretim elemanı bulunmaktadır, bu rakam Türkiye'deki personelin %11,7'sini oluşturmaktadır. Bölgede yükseköğretim gören 458.338 öğrenci ise Türkiye'deki öğrencilerin %12,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 2: Türkiye ve Karadeniz Bölgesi Verilerinin Kıyaslanması

	Türkiye	Karadeniz	Yüzde (%)
Nüfus	83.614.362	7.916.169	9,5%
Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı	4,5%	5,8%	-
Üniversite	208	21	10,1%
Öğretim Elemanı	179.685	21.030	11,7%
Öğrenci *	3.801.294	458.338	12,1%
Yabancı Uyruklu Öğrenci	185.047	25.491	13,8%
Akademisyen Başına Düşen Öğrenci	21,2	22,8	-

*Uzaktan ve açık öğretim öğrencileri dahil değildir.

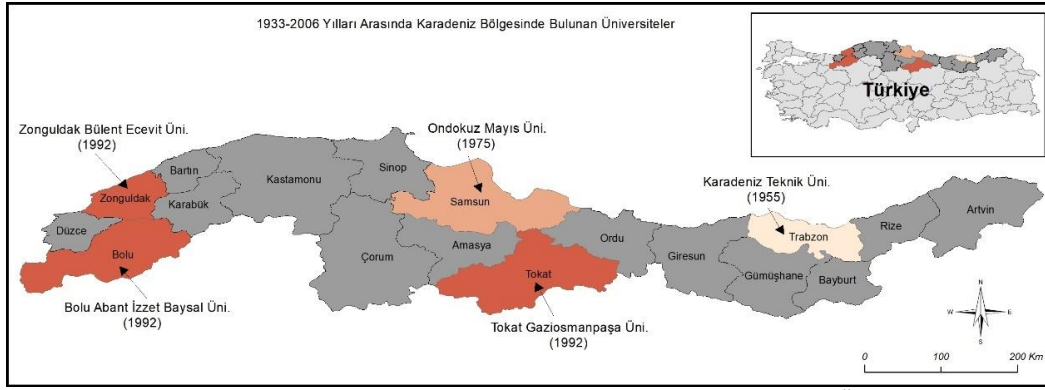
4.2.1. Karadeniz Bölgesi'ndeki Üniversitelerin Dağılımı

Karadeniz Bölgesi'nde kurulan ilk üniversite Trabzon'da 1955 yılında kurulan Karadeniz Teknik Üniversitesi'dir. KATÜ bölgedeki ilk üniversite olmakla birlikte Türkiye'de kurulan ilk beş üniversite arasında yer almakta ve Ankara ve İstanbul illeri dışında kurulan ilk üniversite olma özelliğini taşımaktadır. 1975 yılında Samsun'da kurulan Ondokuz Mayıs Üniversitesi bölgedeki ikinci üniversite olmuştur. 1992 yılı Türkiye'de yükseköğretim tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu tarihte toplam 24 üniversite kurulmuştur. Karadeniz Bölgesi'nde ise; Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi kurulmuştur. 1933 yılında ilk üniversitenin kurulmasından 2006 yılına kadar geçen zaman içerisinde Türkiye'de toplam 78 üniversite kurulmuş ve bunların 5'i Karadeniz Bölgesi'nde kurulmuştur.

Tablo 3: Karadeniz Bölgesi'ndeki Üniversiteler

Birim Adı	Kuruluş Yılı	Yıl	Tür	İl Adı
Karadeniz Teknik Üniversitesi	20.05.1955	1955	Devlet	Trabzon
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	11.04.1975	1975	Devlet	Samsun
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	11.07.1992	1992	Devlet	Bolu
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	11.07.1992	1992	Devlet	Tokat
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	11.07.1992	1992	Devlet	Zonguldak
Amasya Üniversitesi	17.03.2006	2006	Devlet	Amasya
Düzce Üniversitesi	17.03.2006	2006	Devlet	Düzce
Giresun Üniversitesi	17.03.2006	2006	Devlet	Giresun
Hitit Üniversitesi	17.03.2006	2006	Devlet	Çorum
Kastamonu Üniversitesi	17.03.2006	2006	Devlet	Kastamonu
Ordu Üniversitesi	17.03.2006	2006	Devlet	Ordu
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	17.03.2006	2006	Devlet	Rize
Artvin Çoruh Üniversitesi	29.05.2007	2007	Devlet	Artvin
Karabük Üniversitesi	29.05.2007	2007	Devlet	Karabük
Sinop Üniversitesi	29.05.2007	2007	Devlet	Sinop
Bartın Üniversitesi	22.05.2008	2008	Devlet	Bartın
Bayburt Üniversitesi	22.05.2008	2008	Devlet	Bayburt
Gümüşhane Üniversitesi	22.05.2008	2008	Devlet	Gümüşhane
Avrasya Üniversitesi	10.12.2010	2010	Vakıf	Trabzon
Samsun Üniversitesi	18.05.2018	2018	Devlet	Samsun
Trabzon Üniversitesi	18.05.2018	2018	Devlet	Trabzon

*2010 yılında Samsun'da kurulan Vakıf Canik Başarı Üniversitesi 2016 yılında kapatılmıştır.

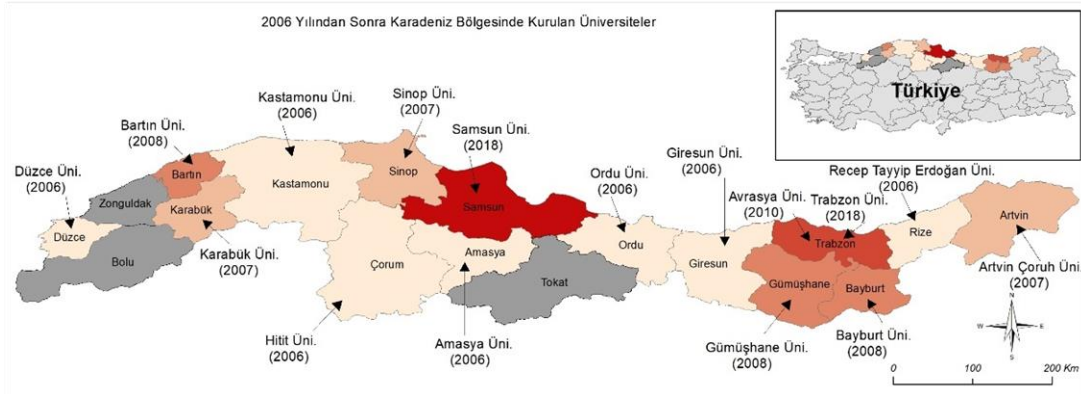

Harita 1:1933-2006 Yılları Arasında Karadeniz Bölgesi'nde Kurulan Üniversiteler

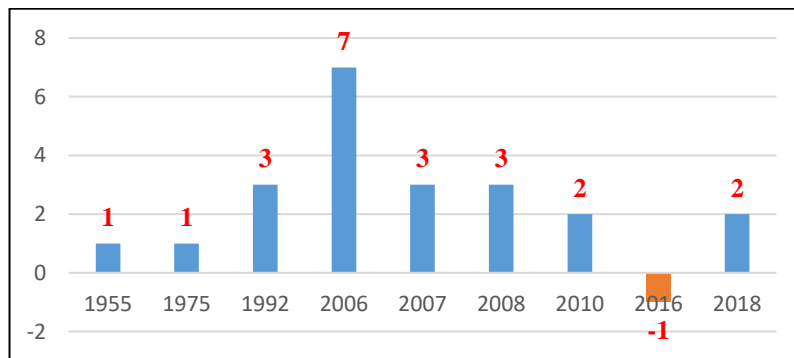
Karadeniz Bölgesi'nde bulunan üniversitelerin gelişim tarihi açısından kırılma yılları 2006, 2007 ve 2008 yıllarıdır. Bu tarihler Türkiye'de üniversiteleşme açısından da büyük bir öneme sahiptir. Bu tarihlerde üniversitesi olmayan her ile bir üniversite kurularak Türkiye'de ve bölgede üniversitesi olmayan il kalmamıştır. 2006 yılında Karadeniz Bölgesi'nde Amasya Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Çorum'da Hitit Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Ordu Üniversitesi ve Rize'de Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi olmak üzere toplamda 7 üniversite kurulmuştur. 2007 yılında Artvin Çoruh Üniversitesi, Karabük Üniversitesi ve Sinop Üniversitesi üniversite olmak üzere 3 üniversite kurulmuştur. 2008 yılında ise Bartın Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi olmak üzere 3 üniversite kurulmuştur. 2006-2008 yılları arasında Türkiye'de toplam 54 üniversite kurulmuş ve 13'ü Karadeniz Bölgesi'nde kurulmuştur.

2010 yılında Trabzon'da Vakıf üniversitesi olan Avrasya Üniversitesi ve aynı yıl Samsun'da vakıf üniversitesi olan Canik Üniversitesi kurulmuştur bu üniversite 2016'da 667 sayılı KHK ile kapatılmıştır.

2018 yılı Türk Yükseköğretim tarihi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu tarihte 4'ü vakıf 20 yeni üniversite kurulmuştur. Karadeniz Bölgesi'nde ise 2 üniversite kurulmuştur. Bu yıl bölgede kurulan ilk üniversiteler 2'ye bölünmüştür. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden bazı fakülteler ve yüksekokullar ayrılarak Samsun Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden ayrılan fakülte ve yüksekokullar ile Trabzon Üniversitesi kurulmuştur.

Harita 2:2006 yılından Sonra Karadeniz Bölgesi'nde Kurulan Üniversiteler

Grafik 4: Karadeniz Bölgesi'nde Yıllara Göre Kurulan Üniversiteler

Karadeniz Bölgesi'nde her ilde bir üniversite bulunmaktadır. Bununla birlikte Samsun'da 2 ve Trabzon'da 3 üniversite bulunmaktadır. Bölgede yer alan 21 Üniversitenin %76'sı 2006 yılından sonra kurulmuştur. Bu bağlamda bölge genç bir üniversite yapısına sahiptir denilebilir. Yeni üniversite açılan illerin çoğunda üniversite açılmadan önce çevre illerdeki üniversitelere bağlı fakülteler ve yüksek okulları bulunmaktaydı. Bu sebeple iller üniversite öğrencisine sahiptir ancak kendine ait bir kampüs yerleşkesinin olması, akademik ve idari personel sayısındaki artış, öğrenci sayısındaki artış beraberinde bazı problemleri getirmektedir. Şehirler, bu problemlerin üstesinden gelerek akademik ve idari personel ile birlikte öğrencilerin şehirden memnun kalmalarını sağlamalıdır.

4.2.2. Karadeniz Bölgesi'ndeki Öğretim Elemanlarının Dağılımı

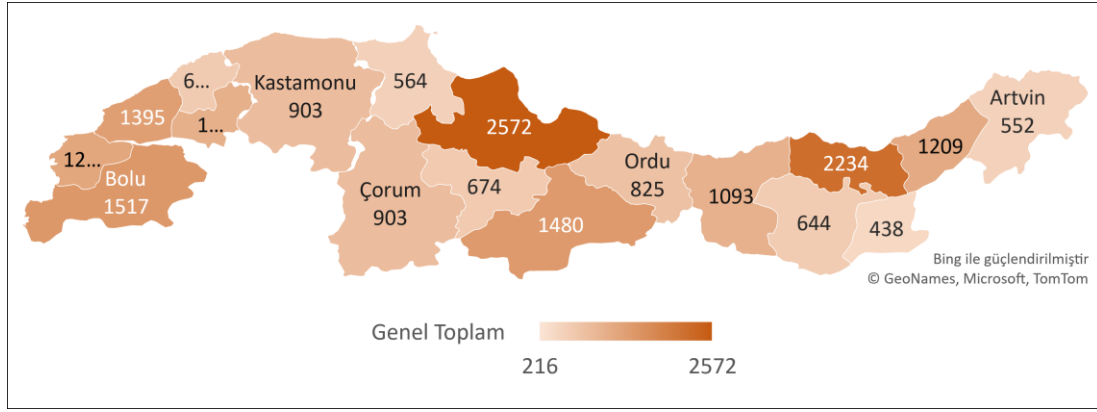
Karadeniz Bölgesi'nde 21.030 öğretim elemanı bulunmaktadır. Türkiye'deki öğretim elemanının %12'sini oluşturmakta ve bölgeler arasında 4. sırada yer almaktadır. 2.335 Profesör (%11,1), 2.071 Doçent (%9,8), 5.252 Doktor Öğretim Üyesi (%25) olmak üzere sahip olduğu toplam öğretim üyesi sayısı bölgedeki öğretim elemanlarının %45,9'unu oluşturmaktadır. Ayrıca bölgede 4.896 öğretim görevlisi (%23,3) ve 6.476 araştırma görevlisi (%30,8) bulunmaktadır.

Tablo 4:Karadeniz Bölgesi'ndeki Öğretim Elemanları Dağılımı, 2021

Birim Adı	Prof.	Doç.	Dr. Öğretim Üyesi	Öğr. Gör.	Arş. Gör.	Genel Toplam	Yüzde (%)
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	460	300	412	403	997	2.572	12,2%
Karadeniz Teknik Üniversitesi	445	163	380	286	960	2.234	10,6%
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	218	159	363	266	511	1.517	7,2%
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	134	139	365	361	481	1.480	7,0%
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	137	107	326	330	495	1.395	6,6%
Düzce Üniversitesi	134	129	328	282	395	1.268	6,0%
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	103	117	294	210	485	1.209	5,7%
Karabük Üniversitesi	105	136	382	244	250	1.117	5,3%
Giresun Üniversitesi	96	116	344	349	188	1.093	5,2%
Hitit Üniversitesi	77	94	224	260	248	903	4,3%
Kastamonu Üniversitesi	74	98	269	292	170	903	4,3%
Ordu Üniversitesi	76	102	200	175	272	825	3,9%
Amasya Üniversitesi	43	66	216	198	151	674	3,2%
Bartın Üniversitesi	36	92	191	167	171	657	3,1%
Gümüşhane Üniversitesi	30	60	190	203	161	644	3,1%
Sinop Üniversitesi	36	51	166	200	111	564	2,7%
Artvin Çoruh Üniversitesi	21	47	158	192	134	552	2,6%
Trabzon Üniversitesi	57	43	125	167	124	516	2,5%
Bayburt Üniversitesi	7	34	153	150	94	438	2,1%
Avrasya Üniversitesi	32	3	77	105	36	253	1,2%
Samsun Üniversitesi	14	15	89	56	42	216	1,0%
Toplam	2.335	2.071	5.252	4.896	6.476	21.030	100,0%
Yüzde (%)	11,1%	9,8%	25,0%	23,3%	30,8%	100,0%	-

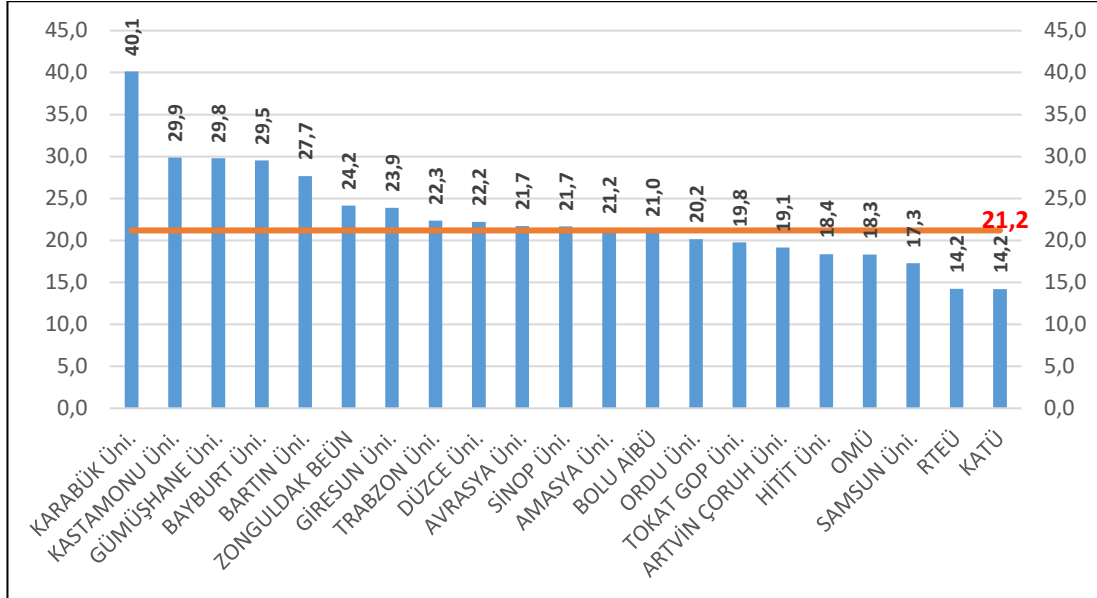
Kaynak: YÖK, 2021.

Bölgedeki en çok öğretim elemanı 2.572 ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Bunu ise 2.234 öğretim elemanı ile Karadeniz Teknik Üniversitesi takip etmektedir. Bu iki üniversitenin bölgedeki en eski üniversiteler olmalarından dolayı akademisyen sayısının fazla olması doğaldır. Ayrıca ikisi de 2018 yılında bölünmüş ve bünyelerinde yeni kurulan üniversitelere akademisyen göndermişlerdir. Daha sonrasında ise 1992 yılında kurulan; Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (1.517), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (1.480) ve Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi'nden (1.395) akademisyenler bu iki üniversiteye geçiş yapmışlardır. Esasında öğretim elemanları dağılımına bakıldığında kuruluş yılları ile paralel dağılıma sahip oldukları gözlenmektedir. Ancak 2006 yılından sonra bölgede kurulan Düzce Üniversitesi (1.268), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi (1.209), Karabük Üniversitesi (1.117) Giresun Üniversitesi (1.093)'nin akademisyen sayılarının bu tarihten sonra kurulan diğer üniversitelere kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle Düzce Üniversitesi, akademik personel sayısı itibari ile 2006-2008 yılları arasında Türkiye'de kurulan 41 devlet üniversitesi arasında en çok öğretim elemanına sahip üniversite olmasıyla göze çarpmaktadır. İstanbul, Ankara vb. büyükşehirlerle yakın olmasının bu duruma etkisi olduğu düşünülmektedir. Bölgedeki en az öğretim elemanı sayısı 2018 yılında kurulan Samsun Üniversitesi'nde (216) bulunmaktadır (Harita 3).

Harita 3: Karadeniz Bölgesi'nde Öğretim Elemanlarının Dağılımı, 2021

Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı Türkiye ortalaması 21,2'dir. Akademik personel ile öğrenci ilişkisini gösteren bu değer için Karadeniz Bölgesi'ndeki üniversiteler incelendiğinde Karabük üniversitesinde 40,1 ile ortalamanın üzerinde ve ilk sırada gelmektedir, bu yoğunluğun yaşanmasında Karabük Üniversitesi'nin bölgedeki en fazla öğrenci sayısına sahip olan üniversite olması etkilidir. Bu sırayı 29,9 ile Kastamonu Üniversitesi, 29,8 ile Gümüşhane Üniversitesi, 29,5 ile ise Bayburt üniversitesi takip etmektedir. Daha az yoğunluğa sahip son sıradaki üç üniversite ise sırayla; 17,3 ile Samsun Üniversitesi, 14,2 ile Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve 14,2 ile Karadeniz Teknik Üniversitesi'dir.

Grafik 5: Karadeniz Bölgesi'nde Öğretim Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayısı

4.2.3. Karadeniz Bölgesi'ndeki Öğrencilerin Dağılımı

Karadeniz Bölgesi'nde 458.338¹ öğrenci bulunmaktadır. Bölgenin toplam öğrenci sayısı Türkiye'deki öğrencilerin %12'sini oluşturmaktadır ve bölgeler arasında 4. sırada yer almaktadır. Bölgede birinci öğretimde 378.625 öğrenci, ikinci öğretimde 79.713 öğrenci ve 9.273 uzaktan öğretim öğrencisi bulunmaktadır, ayrıca bölgede hiç açık öğretim öğrencisi bulunmamaktadır.

Tablo 5: Karadeniz Bölgesi'ndeki Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Birim Adı	Birinci Ö.	İkinci Ö.	Uzaktan Ö.	Açık Ö.	Toplam ²	Yüzde(%)
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	42.390	4.741	3.567	-	47.131	10,3%
Karabük Üniversitesi	33.717	11.107	1.500	-	44.824	9,8%
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	25.775	7.943	44	-	33.718	7,4%
Karadeniz Teknik Üniversitesi	27.509	4.249	246	-	31.758	6,9%
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	26.907	4.908	327	-	31.815	6,9%
Tokat Gaziosmanpaşa Üni.	25.510	3.740	369	-	29.250	6,4%

¹ Açık öğretim ve uzaktan öğretim öğrencileri dahil değildir.

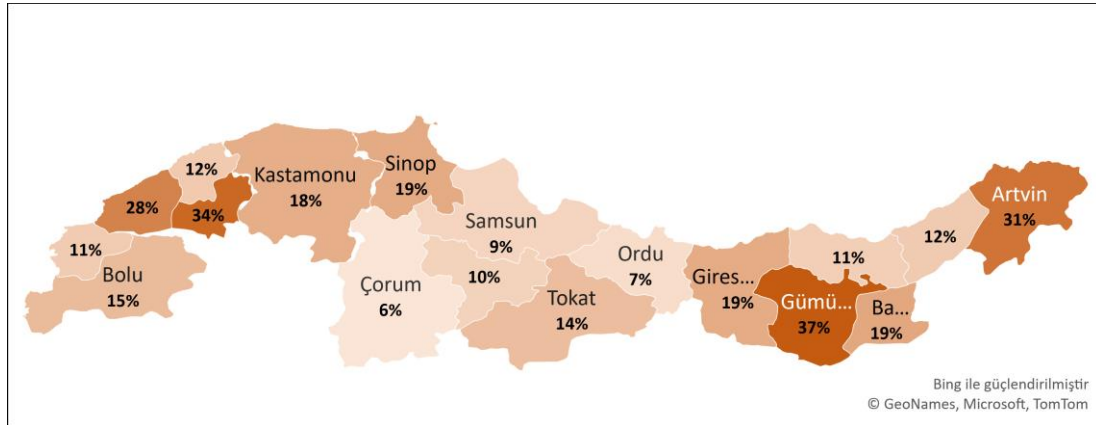
² Açık öğretim ve uzaktan öğretim öğrencileri dahil edilmemiştir.

Düzce Üniversitesi	23.205	4.937	-	-	28.142	6,1%
Kastamonu Üniversitesi	21.253	5.725	548	-	26.978	5,9%
Giresun Üniversitesi	20.614	5.506	-	-	26.120	5,7%
Gümüşhane Üniversitesi	13.621	5.563	-	-	19.184	4,2%
Bartın Üniversitesi	14.005	4.175	138	-	18.180	4,0%
Recep Tayyip Erdoğan Üni.	15.723	1.490	107	-	17.213	3,8%
Hitit Üniversitesi	14.149	2.440	-	-	16.589	3,6%
Ordu Üniversitesi	14.196	2.438	-	-	16.634	3,6%
Amasya Üniversitesi	11.890	2.415	1.715	-	14.305	3,1%
Bayburt Üniversitesi	9.397	3.539	392	-	12.936	2,8%
Sinop Üniversitesi	9.938	2.295	0	-	12.233	2,7%
Trabzon Üniversitesi	10.888	641	320	-	11.529	2,5%
Artvin Çoruh Üniversitesi	9.421	1.148	0	-	10.569	2,3%
Avrasya Üniversitesi	5.100	395	0	-	5.495	1,2%
Samsun Üniversitesi	3.417	318	0	-	3.735	0,8%
Toplam	378.625	79.713	9.273	0	458.338	100,0%

Bölgede en çok öğrenci 47.131 öğrenci ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Ardından 44.824 öğrenci ile Karabük Üniversitesi gelmektedir. Karabük Üniversitesi 2007 yılında kurulmasına rağmen öğrenci sayısı fazladır. 2006-2008 yılları arasında Türkiye'de kurulan devlet üniversiteleri arasında öğrenci sayısı bakımından birinci sırada yer almaktadır. Karabük Üniversitesi'ni sırası ile Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi (33.718), Karadeniz Teknik Üniversitesi (31.758), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (31.815) takip etmektedir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin bölgedeki en eski üniversite olmasına rağmen sahip olduğu öğrenci sayısı ile 4. sırada yer almasının nedeni, 2018 yılında üniversite bünyesinde bazı fakülte ve yüksekokulların ayrılarak Trabzon Üniversitesi'nin kurulmasıdır. Öğretim elemanlarında olduğu gibi öğrenci sayıları dağılımı da üniversitelerin kuruluş yıllarına paralel seyir etmektedir. Bölgedeki en az öğrenci sayısına 3.735 öğrenci ile Samsun Üniversitesi sahiptir.

Uzaktan öğrenci sayısında bölgede toplam 9.273 öğrenci bulunmaktadır. Bölge, Türkiye'deki uzaktan öğrenci sayısının %11'ini oluşturmaktadır. En fazla öğrenci 3.567 (%38) ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Bu sıralamayı 1.715 öğrenci ile (%18) Amasya Üniversitesi 1.500 öğrenci ile (%16) ile Karabük Üniversitesi takip etmektedir. En az uzaktan öğrenci sayısına sahip olan üç üniversite ise sırasıyla; Bartın Üniversitesi 138 (%1) öğrenci, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi 107 (%1) öğrenci ve Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi 44 (%0,5)'dir. 2006 ve sonraki yıllarda kurulan dokuz üniversitede uzaktan eğitim faaliyeti bulunmamaktadır.

Harita 4: Karadeniz Bölgesi'nde Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı (%)

Harita 4'de Karadeniz Bölgesi'ndeki üniversite öğrenci sayılarının üniversitelerin buldukları il merkezlerindeki nüfusa oranları incelendiğinde %37 ile Gümüşhane, %34 Karabük, %31 ile Artvin, %28 ile Zonguldak ve %19 ile Bayburt, Sinop, Giresun illerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Son sırada %6 ile Çorum ili bulunmaktadır. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere listenin üst sırasında yer alan Gümüşhane, Karabük, Artvin, Zonguldak gibi illerde yükseköğretim gören öğrencisi sayısı ciddi oranlara sahiptir ve neredeyse bu illerde merkez nüfusunun üçte birini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu

bağlamda bu şehirlerin ekonomisinde ciddi bir yeri olan öğrencilerin şehirlerden beklentilerinin tespit edilip bu yönde yatırımlar yapılması şehirler açısından önem arz etmektedir.

4.2.4. Karadeniz Bölgesi'ndeki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Dağılımı

Üniversiteler sayesinde farklı kültürlerle sahip öğrencilerin şehirlerde bir araya gelmesi, kültürel çeşitliliğe yol açmaktadır (Gürsoy, 2018). Bu bağlamda sadece farklı illerden gelen öğrencilerin değil farklı ülkelerden gelen öğrencilerin de birbirleri ile, halkla, esnafla etkileşimleri hoşgörü ortamına, demokratik yaşama, kültürel zenginliğe ve geleneksel kalıpların esnetilmesine katkıda bulunmaktadır (Diler, 2021). Çalışmamızda Karadeniz Bölgesi'ndeki yabancı uyruklu öğrencilerin geldikleri ülkelere ve üniversitelere göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 6: Karadeniz Bölgesi'ndeki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı (2019-2020)

Birim Adı	YIL	İl Adı	Yabancı Öğrenci	Yüzde (%)
Karabük Üniversitesi	2007	Karabük	8.084	31,7%
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1975	Samsun	4.635	18,2%
Kastamonu Üniversitesi	2006	Kastamonu	3.513	13,8%
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1992	Zonguldak	1.641	6,4%
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1955	Trabzon	1.239	4,9%
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1992	Tokat	1.168	4,6%
Bartın Üniversitesi	2008	Bartın	1.051	4,1%
Giresun Üniversitesi	2006	Giresun	1.039	4,1%
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1992	Bolu	593	2,3%
Düzce Üniversitesi	2006	Düzce	566	2,2%
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2006	Rize	442	1,7%
Artvin Çoruh Üniversitesi	2007	Artvin	293	1,1%
Trabzon Üniversitesi	2018	Trabzon	263	1,0%
Sinop Üniversitesi	2007	Sinop	258	1,0%
Hitit Üniversitesi	2006	Çorum	231	0,9%
Samsun Üniversitesi	2018	Samsun	137	0,5%
Bayburt Üniversitesi	2008	Bayburt	111	0,4%
Avrasya Üniversitesi	2010	Trabzon	75	0,3%
Amasya Üniversitesi	2006	Amasya	63	0,2%
Gümüşhane Üniversitesi	2008	Gümüşhane	50	0,2%
Ordu Üniversitesi	2006	Ordu	39	0,2%
Toplam	-	-	25.491	100%

Bölgede en çok yabancı uyruklu öğrenci 8.084 (%31,7) ile Karabük Üniversitesi'nde bulunmaktadır ve Karabük ilinde bölgedeki yabancı öğrencilerin neredeyse üçte biri yer almaktadır. Bu bağlamda Karabük Üniversitesi 2007 yılında kurulmasına rağmen sahip olduğu öğrenci sayısı ve yabancı uyruklu öğrenci sayısı ile ilk sırada yer almaktadır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi 4.635 (%18,2) yabancı uyruklu öğrenci ile ikinci sırada ve Kastamonu Üniversitesi 3.513 (%13,8) yabancı uyruklu öğrenci ile üçüncü sırada gelmektedir. Bu üç üniversitedeki yabancı uyruklu öğrenci sayısı toplamı bölgenin öğrenci sayısının %63,7'sini oluşturmaktadır. En az yabancı uyruklu öğrenci sayısına sahip olan üç üniversite sırasıyla; Amasya Üniversitesi 63 (%0,2) öğrenci, Gümüşhane Üniversitesi 50 (%0,2) öğrenci, Ordu Üniversitesi 39 (%0,2) 'dir.

Tablo 7: Karadeniz Bölgesi'ndeki Yabancı Öğrencilerin En Çok Geldiği 20 Ülke (2019-2020)

Ülke	Öğrenci	Yüzde (%)	Ülke	Öğrenci	Yüzde (%)
Suriye	4.399	17,3%	Ürdün	389	1,5%
Türkmenistan	4.081	16,0%	Kırgızistan	348	1,4%
Azerbaycan	3.491	13,7%	Filistin	334	1,3%
Somali	1.605	6,3%	Özbekistan	300	1,2%
Irak	1.550	6,1%	Cibuti	273	1,1%
Afganistan	1.399	5,5%	Kazakistan	272	1,1%
Yemen	1.111	4,4%	Almanya	261	1,0%
Çad	1.033	4,1%	Çin	219	0,9%
İran	822	3,2%	Sudan	208	0,8%
Mısır	455	1,8%	.	.	.
Libya	422	1,7%	Toplam	25.491	100%

Karadeniz Bölgesi'ni yükseköğretim almak amacıyla tercih eden yabancı uyruklu öğrencilerin geldikleri ülkelere göre dağılımı incelendiğinde öncelikli olarak Türk Cumhuriyetleri, Asya, Orta Doğu ve Afrika ilk sıradadır. Bu bağlamda bölgedeki en fazla öğrenciye sahip ülke 4.399 (%17,3) öğrenci ile Suriye'dir. Suriye'yi 4.081 (%16,0) öğrenci ile Türkmenistan ve 3.491 (%13,7) öğrenci ile Azerbaycan ülkeleri takip etmektedir. Bu üç ülkeden gelen öğrenci sayıları bölgedeki yabancı uyruklu öğrenci sayısının neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Suriye'den gelen yabancı uyruklu öğrenciler en çok Karabük Üniversitesi'nde, Türkmenistan'dan gelen yabancı uyruklu öğrenci en çok Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde, Azerbaycan'dan gelenler ise Kastamonu Üniversitesi'nde eğitim almaktadır. Bölgede 118 farklı ülkeden gelen yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır.

Harita 5: Karadeniz Bölgesi'ndeki Öğrencilerin Uyruklarına göre dağılımı.

4.2.5. Karadeniz Bölgesi'ndeki Üniversitelerin “Yükseköğretimde İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması” Açısından İncelenmesi

2016 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından, üniversitelerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin dışındaki misyonlarının birebir aynı olamayacağı düşüncesiyle, üniversitelerin yapılanmasında çeşitlilik sağlanması amacı ile yeni bir yapılanma sürecine gidilmiştir. Bu doğrultuda üniversiteler için; eğitim, araştırma, teknoloji üretimi, bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak üzere buldukları yöreye ait tematik alanlar belirlenmiştir ve üniversitelerin belirlenen alanlara yönelmesine karar verilmiştir. *Yükseköğretimde İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması* amacı altında YÖK ve paydaşları tarafından belirlenen kriterler dikkate alınarak 15 devlet üniversitesi *Bölgesel Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma* için, 11 devlet üniversitesi ise *Araştırma Üniversiteleri* olarak belirlenmiştir (YÖK, 2020).

Tablo 8: YÖK Tarafından Belirlenen Araştırma Üniversiteleri

İstanbul Üniversitesi	1933	İstanbul	Erciyes Üniversitesi	1978	Kayseri
İstanbul Teknik Üniversitesi	1944	İstanbul	Gazi Üniversitesi	1982	Ankara
Ankara Üniversitesi	1946	Ankara	Gebze Teknik Üniversitesi	1992	Kocaeli
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1957	Ankara	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1992	İzmir
Hacettepe Üniversitesi	1967	Ankara	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	2019	İstanbul
Boğaziçi Üniversitesi	1971	İstanbul			

Kaynak: YÖK, 2020.

2016 yılında belirlenen araştırma üniversiteleri incelendiğinde cumhuriyet döneminin ilk yıllarında kurulan üniversiteler ve ondan sonraki süreçte kurulan köklü üniversitelerin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca illere göre dağılımı incelendiğinde İstanbul ve Ankara’da yer alan üniversitelerin ağırlıkta olduğu gözlenmektedir. Kayseri, Kocaeli ve İzmir illerinde birer üniversite listede yer almaktadır. Araştırma üniversiteleri arasında Karadeniz Bölgesi’nden hiçbir üniversite bulunmamaktadır. Ancak 1955 yılında kurulan ve Ankara, İstanbul illeri dışında açılan ilk üniversite olma özelliğini taşıyan Karadeniz Teknik Üniversitesi’nin köklü bir geçmişi olması sebebiyle listede yer almaması incelenmeye değerdir.

Tablo 9: YÖK tarafından belirlenen Bölgesel Kalkınma Odaklı Üniversiteler

2016’da Seçilen Üniversiteler	Bölge	Tematik Alan
Bingöl Üniversitesi	Doğu Anadolu	Tarım ve Havza Bazlı Kalkınma
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Akdeniz	Tarım ve Hayvancılıkta Farklılaşarak Bütünleşik Kalkınma Modeli
<i>Düzce Üniversitesi</i>	<i>Karadeniz</i>	<i>Çevre ve Sağlık</i>
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	İç Anadolu	Tarım ve Jeotermal
Uşak Üniversitesi	Ege	Deri, Tekstil ve Seramik
2018’de Seçilen Üniversiteler	Bölge	Tematik Alan
Aksaray Üniversitesi	İç Anadolu	Spor ve Sağlık
<i>Kastamonu Üniversitesi</i>	<i>Karadeniz</i>	<i>Ormancılık ve Tabiat Turizmi</i>
Muş Alpaslan Üniversitesi	Doğu Anadolu	Hayvancılık
<i>Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi</i>	<i>Karadeniz</i>	<i>Çay</i>
Siirt Üniversitesi	Güneydoğu Anadolu	Tarım ve Hayvancılık
2020’de Seçilen Üniversiteler	Bölge	Tematik Alan
<i>Artvin Çoruh Üniversitesi</i>	<i>Karadeniz</i>	<i>Tıbbi-Aromatik Bitkiler</i>
<i>Bartın Üniversitesi</i>	<i>Karadeniz</i>	<i>Akıllı Lojistik ve Bütünleşik Bölge Uygulamaları</i>
<i>Hitit Üniversitesi</i>	<i>Karadeniz</i>	<i>Makine ve İmalat Teknolojileri</i>
Kırklareli Üniversitesi	Marmara	Gıda
Yozgat Bozok Üniversitesi	İç Anadolu	Endüstriyel Kenevir Alanında İhtisaslaşma

Kaynak: YÖK, 2020.

2006 yılından sonra kurulan üniversitelere yönelik Bölgesel Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma çalışması kapsamında seçilen üniversiteler incelendiğinde Karadeniz Bölgesi’nin listede ilk sırada gelen bölge olduğu görülmektedir. Listede yer alan 15 üniversitenin 6’sı Karadeniz Bölgesi’nde yer almaktadır. Kısaca Karadeniz Bölgesi’nde ihtisaslaşma konularına aşağıda değinilmiştir, ancak üniversiteler tarafından yürütülen projeler, kurulan testisler, doktora programları, Ar-Ge faaliyetleri, kısa ve uzun vadede beklenen çıktılar vb. daha detaylı bilgiler için YÖK tarafından yayımlanan Bölgesel Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma kitapçığı incelenebilir.

2016 yılında Düzce Üniversitesi, “Çevre Sağlık” alanında ihtisas üniversitesi ilan edilmiştir. “Tarımsal atıkların Endüstriye Geri Kazanımı” konusu çevre; “Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp” konusu ise sağlık alanında ihtisaslaşma konusu seçilmiştir.

2018 yılında Kastamonu Üniversitesi, “Ormancılık ve Tabiat Turizmi” alanında, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ise “Çay” alanında ihtisas üniversitesi ilan edilmiştir.

2020 yılında ise Artvin Çoruh Üniversitesi “Tıbbi-Aromatik Bitkiler” alanında, Bartın Üniversitesi “Akıllı Lojistik ve Bütünleşik Bölge Uygulamaları” alanında ve Hitit Üniversitesi “Makine ve İmalat Teknolojileri” alanında ihtisas üniversiteleri ilan edilmiştir.

“Bölgesel Kalkınma Odaklı” üniversiteler genel olarak değerlendirildiğinde Karadeniz Bölgesi’nde fazla sayıda ihtisaslaşma üniversitesi yer alması bölge açısından olumlu bir gelişmedir. Bununla birlikte, Karadeniz Bölgesi’nde önemli bir ekonomik faaliyet olan “balıkçılık ve su ürünleri” alanında ihtisaslaşan bir üniversitenin olması bölge açısından önemli bir kalkınma aracı olabilir. Bölgedeki balıkçılığın dünya ekonomisinde payını arttırması, gelişen teknolojiye ayak uydurması, modern balıkçılık tesislerin oluşturulması balıkçılıkla uğraşan nüfusa ciddi anlamda katkı sağlayacaktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de yükseköğretim eğitim faaliyetleri üniversiteler aracılığı ile yapılmaktadır. Cumhuriyetin ilanından 10 sonra 1933 yılından İstanbul Üniversitesi’nin kurulması ile Türkiye’de üniversiteleşme süreci başlamış ve bazı dönemlerde sayısal açıdan çok ciddi artışlar yaşanmıştır, 1982, 1992, 1996-1997, 2006-2008, 2018 yılları önem arz eden yıllar olarak ifade edilebilir. Özellikle 2000 yılından sonra yürütülen politikalar ile birlikte “her il de bir üniversite” kurulmuştur.

Karadeniz Bölgesi'nde 20'si devlet ve 1'i vakıf olmak üzere toplam 21 üniversite bulunmaktadır. Bölgenin her ilinde en az bir üniversite bulunmaktadır. Bununla birlikte Samsun'da 2 ve Trabzon'da 3 üniversite bulunmaktadır. 1955 yılında Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi, 1975 yılında Samsun'da Ondokuz Mayıs Üniversitesi kurulmuştur. 1992 yılında ise Zonguldak, Tokat ve Bolu illerinde üniversiteler kurulmuş ve 2006-2008 yılları arasında 13 üniversite kurulmuştur. Bölgede yer alan 21 Üniversitenin %76'sı 2006 yılından sonra kurulmuştur. Bu bağlamda Karadeniz Bölgesi'nin genç bir üniversite kuşağı olduğu söylenebilir.

Bölgedeki en fazla akademik personel, bölgenin ilk üniversitelerinden olan Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Bu iki üniversitenin köklü akademik personel yapısı olduğu için öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı oranı da Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. Akademik personel sayısı bakımından bölgede 2006 yılında kurulan Düzce Üniversitesi göze çarpmaktadır, 2006-2008 yılları arasında Türkiye'de kurulan 41 devlet üniversitesi arasında en çok öğretim elemanına sahip üniversitedir. Bu durumun oluşmasında İstanbul, Ankara vb. büyükşehirlerle yakın olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Bölgede en fazla öğrenci sayısı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Karabük Üniversitesi 2007 yılında kurulmasına rağmen öğrenci sayısı oldukça fazladır. 2006-2008 yılları arasında Türkiye'de kurulan 41 devlet üniversiteleri arasında öğrenci sayısı bakımından birinci sırada yer almaktadır.

2006 yılından sonra kurulan üniversitelere yönelik Bölgesel Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma çalışması kapsamında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından seçilen üniversiteler incelendiğinde Karadeniz Bölgesi'nin listede ciddi bir ağırlığı bulunmaktadır, listede yer alan 15 üniversitenin 6'sı Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Üniversiteler tarafından proje kapsamında yeni tesisler kurulmakta, doktora programları açılmakta, Ar-Ge faaliyetleri yürütülmekte, kısa ve uzun vadede önemli dönütler beklenmektedir. Bu projelerde yer alan üniversiteler bölge için olumlu katkılar sunmaktadır. Ancak üniversitelerin ihtisaslaşma alanları incelendiğinde bölge için önemli bir ekonomik faaliyet olan "balıkçılık ve su ürünleri" alanında ihtisaslaşan üniversite bulunmamaktadır. Bu alanda ihtisaslaşan bir üniversitenin olması bölge açısından önemli bir kalkınma aracı olabilir. Bölgedeki balıkçılığın dünya ekonomisindeki payının artırılması, gelişen teknolojiye ayak uydurması, modern balıkçılık tesislerin oluşturulması balıkçılıkla uğraşan nüfusa ciddi anlamda katkı sağlayacaktır.

Ayrıca YÖK tarafından hazırlanan benzer proje kapsamında, Türkiye'de 11 üniversite araştırma üniversitesi olarak belirlenmiştir. Listede Karadeniz Bölgesi'nden hiçbir üniversite yer almamaktadır. Köklü bir geçmişi olan ve Türkiye'deki ilk üniversitelerden olan Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin listede yer alması bölgeyi temsil etmesi açısından olumlu bir durum oluşturacaktır.

Karadeniz Bölgesi'ndeki üniversiteler, kuruldukları şehirlerde genç nüfusa yükseköğretim hizmetini sağlamanın yanı sıra; akademik, idari personel ve öğrencileri ile birlikte şehirlerin gelişmesine ve kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle bölgedeki bazı illerde üniversite öğrencileri buldukları ilçe nüfusunun üçte birini oluşturmaktadır. Böylesine büyük bir nüfus potansiyeli şehirlerin sosyo-kültürel yapısında, ekonomik hareketliliğinde, demografik yapısındaki değişimlerde önemli bir rol üstlenmektedir.

KAYNAKÇA

Acungil, Y. (2020). Kent-Üniversite Etkileşimine Üniversite Öğrencilerinin Penceresinden Bakmak: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 15(2), 489–502.

Akça, C. (2018). Hitit Üniversitesinin Çorum İline Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Katkısının Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerinden Değerlendirilmesi. Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 2(4), 164–180.

Ayaz, N., & Bakar, R. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Destinasyon İmajı Algısı: Sinop İli Örneği Üniversite Öğrencileri. Journal of Humanities and Tourism Research, 10(3), 610–626.

Bayartan, M. (2007). Kentsel Fonksiyonlar, Özel Fonksiyonların Kentsel Gelişime Etkileri ve Trabzon Örneği. Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 1(2), 123–136.

Berberoğlu, M., & Ardıç, M. (2017). Üniversite Kaynaklı Harcamaların Kobi Gelirleri Üzerine Etkileri: Artvin Örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 8(20), 229–254.

- Beşdallı, G., S., & Öztürk, Z. (2017). Artvin Çoruh Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Artvin Ekonomisine Katkısı. *Karadeniz Araştırmaları*, XIV(56), 135–157.
- Çalışkan, S. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 169–179.
- Cinel, O., M., & Karadeniz, C. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Giresun Şehir Algısı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(24), 454–478.
- Çokgezen, M., & Altun, T. (2018). Üniversitelerin Bölge Ekonomisine Katkısı ve “Her İle Bir Üniversite” Politikası: Türkiye’ye İlişkin Çalışmalar Üzerinden Kısa Bir Değerlendirme. In M. Karagül, G. Kaya, L., & O. Sungur (Eds.), *Bölgesel Kalkınma ve Bölge Bilimi Üzerine Yazılar* (pp. 307–319). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Diler, Z. (2021). Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri; Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği. *Detay Yayıncılık*.
- Gültekin, N., Çelik, A., & Nas, Z. (2008). Üniversitelerin Kuruldukları Kente Katkıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 264–269.
- Gümüş, N., & Ekiz, N. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Tüketim Harcamalarının Şehir Ekonomisine Katkısının Belirlenmesi: Kastamonu İlinde Bir Araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 99–116.
- Gümüş, N., & Onurlubaş, E. (2019). Uluslararası Öğrencilerin Tüketim Harcamalarının Şehir Ekonomisine Katkısının İncelenmesi: Kastamonu Üniversitesi Örneği. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 174–192.
- Gürsoy, M. (2018). Üniversitelerin İçinde Doğdukları Kentlere Yönelik Sosyal ve Kültürel İşlevleri: Adıyaman Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 1369–1414.
- Hülür, H., Avcı, K., Şenel, O., & Akınç, S. (2018). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nin Bolu Halkı Açısından İtibarı. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 562–583.
- İpek, E., & Sekmen, Ö. (2017). Gümüşhane Üniversitesi Mensuplarına Ait Tüketim Harcamaları Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(4), 719–736.
- Kablay, S., & Çakmak, G. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisinin Kent Ekonomisine Katkısı: Ordu Üniversitesi Örneği. *Emek Araştırma Dergisi*, 12(19), 191–224.
- Kalkan, H., Dilek, S., & Keskingöz, H. (2019). Kastamonu Üniversitesi’nin Şehir Ekonomisine Katkısı. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(4), 1707–1725.
- Korkmaz, Ö. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının İl Ekonomisine Katkısı: Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), 233–249.
- Parlak, İ., & Kaynar, M. (2005). Her İle Bir Üniversite/Türkiye’de Yüksek Öğretim Sisteminin Çöküşü. *Paragraf Yayınevi*.
- Sağır, A., & İnci, Ü. (2013). Karabük’te Üniversite Algısı: Karabük Üniversitesi Örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 49–81.
- Saklı, R., A. (2019). Üniversite–Şehir İlişkisinde Yerleşkenin Yeri ve Etkisi: RTEÜ ve Rize Örneği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 50–81.
- Saklı, A. (2017). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci ve Akademisyenleri ile Rize Halkının Karşılıklı Algı ve Beklentileri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları*.
- Sankır, H., & Gürdal, D., A. (2014). Bülent Ecevit Üniversitesi’nin Zonguldak’a Etkileri ve Kentin Üniversite Algısı. *Journal of Higher Education and Science*, 4(2), 90–98.
- Sargın, S. (2007). Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci ve Bölgesel Dağılımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 133–150.
- Sungur, A., M., Şahin, M., Can, G., Şahin, F., M., Duman, K., Pektaş, B., Doğan, S., Alkan, Ö., A., &

Onuk, H. (2016). Düzce Üniversitesinde Yükseköğretim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yaşam Doyumları ve Sosyal Uyumlarını Etkileyen Faktörler. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6(2), 101–109.

Ünal, F., Tarhan, S., & Köksal, Ç., E. (2021). Şehir-Üniversite İlişkisi: Bartın Üniversitesi'ne İlişkin Algı ve Beklentiler Şehir-Üniversite İlişkisi. Journal of Higher Education and Science, 11(1), 14–24.

Yalçıntaş, A., & Akkaya, B. (2019). Türkiye’de Akademik Enflasyon: “Her İle Bir Üniversite Politikası” Sonrasında Türk Yükseköğretim Sistemi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 74(3), 789–810.

Yayar, R., & Demir, D. (2013). Gaziosmanpaşa Üniversitesinin Tokat İli Ekonomisine Etkisi. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 5(8), 106–122.

Yayar, R., Şeker, H., & Karanfil, N. (2018). Amasya Üniversitesinin İl Ekonomisine Etkisi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 55(635), 37–49.

TÜİK. (2021), **Türkiye İstatistik Kurumu**, Ankara. <https://www.tuik.gov.tr/>

YÖK. (2021), **Yükseköğretim Kurulu**, Ankara. <https://www.yok.gov.tr/>

